

Marke Hietanen-Peltola

9.11.2020

Sivistysvaliokunta

Sivistysvaliokunnan kokous 11.11.2020  
HE 173/2020 vp lausuntopyyntö

## **Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua oppivelvollisuutta koskevasta lakiesityksestä. Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuden laajentamista koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen asti, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Lisäksi esitetään opintoihin liittyvän ohjauksen lisäämistä ja toisen asteen koulutuksen maksuttomuutta.

Nuorisobarometrin mukaan yleisin syy koulutuksen keskeytymiseen on väärä alavalinta. Tällöin opintoja jatketaan useimmiten jollakin muulla alalla. THL katsoo, että esitetty alle 18-vuotiaan nuoren saama vahvistettu ohjaus tukee oikean opiskelualan löytymistä. Peruskoulun oppilaanohjausta tulisi kehittää siten, että ohjausta ja tukea uravalinnoissa toteutetaan pidemmällä aikajänteellä, ei pelkästään päättöluokalle painottuen. Yhteistyö toisen asteen oppilaitosten kanssa auttaa nuoria valintojen tekemisessä. Lisäksi olisi huolehdittava siitä, että nuoret saavat riittävästi myös henkilökohtaista ohjausta.

THL painottaa, että oppivelvollisuusiän nostaminen ja ohjauksen parantaminen eivät takaa toisen asteen koulutuksen loppuun suorittamista. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan myös toimenpiteitä, joilla varmistetaan hyvä oppilaitosilmapiiri, oppimisen ja opintojen yksilöllinen tuki sekä opiskeluhuoltopalvelujen ja mielenterveyspalvelujen saatavuus.

THL näkee, että koulujen ja oppilaitosten hyvää toimintakulttuuria tukemalla voidaan ehkäistä mielenterveysongelmia ja koulupudokkuutta. Tarpeeksi pienet ryhmäkoot sekä koulukiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen ovat tärkeä osa ongelmien ehkäisyä. Nuorten mielenterveysongelmien taustalla voi olla koulukiusaaminen, jonka seuraukset näkyvät mm. toimintakyvyn alentumisena siten, että toisen asteen opinnot eivät onnistu.

Nuorisobarometrin mukaan opintojen keskeyttäminen liittyy usein siihen, että opiskelijat olisivat tarvinneet enemmän tukea opinnoissaan. Perusopetuksen kolmiportaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea ja myös toisella asteella opiskeluun tarjottavaa yksilöllistä tukea tulee kehittää edelleen.

Opiskeluhuoltopalveluja on vahvistettava, jotta opiskelijoille voidaan tarjota oikea-aikainen tuki ja apu heti ongelmien ilmaantuessa. Pelkkä psykologi- ja kuraattorimitoituksen laatiminen ei riitä resurssien korjaamiseen, vaan mitoituksia on tarkistettava myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa. Lisäksi tulee varmistaa vaikuttavien työmenetelmien käyttö.

Tukea tarvitsevat erityisesti ne opiskelijat, joilla on erilaisia mielenterveyden ja/tai elämänhallinnan ongelmia. Nämä ongelmat, oireilu ja erityisen tuen tarve ovat yleensä olleet nähtävissä jo paljon ennen siirtymistä toisen asteen koulutukseen. Tämän kohderyhmän ongelmat eivät ratkea sillä, että oppivelvollisuusiää korotetaan 18 vuoteen.

THL painottaa, että opintojen ja hyvinvoinnin tukemiseksi tarvitaan varhaista tukea, usein myös koko perheelle, sekä erilaisia toimenpiteitä ja tukipalveluja jo alakoulusta lähtien.

Marke Hietanen-Peltola

9.11.2020

Opiskeluhoitopalvelujen helppo saatavuus, jatkuvuus sekä niissä tarjottava tuki on tärkeä opintojen jatkumista varmistava tekijä. Kouluakäymättömille lapsille tulisi avun ja tuen olla saatavilla nopeasti ja riittävän monialaisesti. Nuoren elämäntilanne on huomioitava kokonaisvaltaisesti. Monialainen yhteistyö tulee rakentaa siten, että eri tukimuodot muodostavat opiskelijan ja perheen näkökulmasta yhden kokonaisuuden.

Esitetty toisen asteen koulutuksen maksuttomuus lisää nuorten yhdenvertaisuutta opintojen saavutettavuudessa. Yhdenvertaisuutta lisää myös esitetty opiskeluhoitopalvelujen tarjoaminen nuorille, jotka suorittavat lukion oppimäärää aikuislukiossa.

Luonnoksessa esitetään, että oppivelvollinen opiskelija ei voisi erota oppilaitoksesta oman ilmoituksensa perusteella ilman, että hänellä on uusi opiskelupaikka. Jos oppivelvollinen opiskelija ohjauksesta huolimatta keskeyttäisi opintonsa, koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa tästä oppivelvollisen asuinkunnalle. THL näkisi tärkeäksi, että oppivelvollisuuden keskeyttämisen ilmoitusprosessi kuvataan ja nimetään toimijatahot, jotka kunnassa jatkavat yhteistyötä ja mahdollisen tuen tarpeen kartoittamista nuoren kanssa. Opiskeluhoitopalveluiden tuen ja hoitovastuun tulee siirtyä suunnitelmallisesti seuraavalle hoitotaholle yhteistyössä opiskelijan kanssa.

## **Yhteenveto**

Lakimuutosta oppivelvollisuusiän korottamisesta perustellaan sillä, että pelkän peruskoulututkinnon varassa olemisen tiedetään olevan yhteydessä sekä syrjäytymiseen että erilaisiin psykososiaalisiin ongelmiin. THL haluaa tuoda esiin, että kyseessä ei ole pelkkä kouluttamattomuuteen liittyvä ongelma. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen ja syrjäytyminen ovat monisäikeisiä ilmiöitä, joissa syy ja seuraussuhteiden määrittäminen on hankalaa.

Oppivelvollisuusiän korottaminen yhdessä vahvistetun ohjauksen kanssa voi auttaa opiskelijoita löytämään itselle sopivan opiskelualan ja suorittamaan toisen asteen opinnot loppuun. Moni opinnot kesken jättäneistä nuorista tarvitsee jatkamiseen kuitenkin vahvaa tukea myös opiskeluhoitopalveluista tai muista sosiaali- ja terveyspalveluista. Opiskeluhoitopalvelujen vahvistaminen ja eri tukimuotojen yhdistämisen edellyttämä monialainen yhteistyö on jäänyt hyvin vähälle huomiolle lakiesityksen asiakirjoissa.

THL painottaa, että nuorten syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseen tarvitaan monipuolisesti erilaisia keinoja ja toimenpiteitä, myös jo paljon varhaisemmassa vaiheessa kuin toisen asteen opinnoissa. Hyvinvoinnin edistäminen ja varhainen tuki lapsille, nuorille ja perheille edistää myös opintopolun jatkumista.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Vs. johtaja

Eila Linnanmäki